

*can be perceived as the organization of relations between different levels of the public authorities and within the social organizations, as well, as the ethical criteria for the formation and realization of the policy aimed for the gaining of the common good.*

*The framework of the subsidiarity principles implementation in European countries is defined in this research, as well as its substantiation in the political and legal practice of European Union. During the second part of the XXth century both territorial (vertical) and non-territorial (horizontal) concepts of subsidiarity were connected in Europe and, thus, this principle started to be regarded the criteria for the transfer of the public tasks from the citizens or/and communities to the higher levels of public organization only in the case that they are not able to provide some services. It is evident that the effective implementation of the vertical (territorial) version of the subsidiarity depends from the citizen social and political activity, their role in the local community life.*

*In Ukraine during the parliamentary campaigns of 2012, 2014 the issue of the subsidiarity implementation most appropriate forms was dealt in the programs of the main political actors. During the summer of 2015 Verchovna Rada of Ukraine started the process of the adoption of the Constitution amendments aimed on the decentralization. For the first time the subsidiarity principle – its vertical and horizontal criteria – have a chance to become the part of Ukrainian constitutional framework.*

**Key words:** *subsidiarity, Catholicism, the common good, European Union, the local government, decentralization.*

**РЕЦЕНЗЕНТИ:** *Антонюк О.В., д.політ.н, проф.; Оніщенко І.Г., д.політ.н, проф.*

УДК 327(410:477)"2013/2014"(045)

**В.Ф. Лисак, Я.В. Саєнко**

### **ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЩОДО УКРАЇНИ ПІСЛЯ «РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ»**

*У статті проаналізовано позицію Великобританії щодо України після «Революції гідності». Розглянуто ставлення уряду, ЗМІ та громадськості Британії до української кризи, охарактеризовано участь країни в процесі її регулювання. Значну увагу приділено оцінці Британією Мінських угод від 12 лютого 2015 року та питанню надання Україні зброї. Зроблено висновок, що позиція ЄС і, зокрема, Британії щодо України значною мірою залежить і розглядається переважно крізь призму відносин з Росією.*

**Ключові слова:** *позиція Британії, «Революція гідності», британській уряд, українська влада, британські ЗМІ, Російська Федерація, Мінські угоди.*

«Революція гідності» – суспільно-політичні події та зміни, що відбулися в Україні з 21 листопада 2013 до лютого 2014 року, ставши наслідком відходу політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на європейську інтеграцію й привели до повалення режиму президента В. Януковича. «Євромайдан» та «Революція Гідності» передували й заклали основу низки подальших подій в Україні – зміни влади, анексії Криму Російською Федерацією, підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, війни на Сході України.

США та країни Європи одразу підтримали «Революцію гідності» в Україні, назвавши її проявом становлення в Україні громадянського суспільства та боротьби українців за своє демократичне європейське майбутнє. З самого початку української

кризи Захід послідовно підтримує Україну, засуджує та не визнає анексію Криму Російською Федерацією, запроваджує економічні санкції проти Росії та одногосно виступає за необхідність якнайскорішого припинення збройного конфлікту та відновлення територіальної цілісності й суверенітету України.

Особливий інтерес для нас представляє позиція Великобританії – країни, яка є постійним членом Ради Безпеки ООН та однією з найвпливовіших держав ЄС. Тож метою статті є дослідити та проаналізувати позицію Великобританії щодо подій в Україні після «Революції гідності», охарактеризувати ставлення до них з боку різних політичних кіл та громадськості країни, визначити роль Британії в процесі регулювання української кризи.

Тема дослідження пов'язана з гострою проблемою сучасності і є дуже актуальною, тому привернула увагу низки дослідників. Е. Вуд, Т. Джуда, Р. Саква, Б. Сміт, І. Сутягін в своїх роботах, які представлені переважно аналітичними статтями, розглядають політику ЄС щодо України та Росії в період української кризи, а роботи У. Далгріна, У. Джордана, Д. Хамфріса присвячені саме позиції Британії щодо української кризи.

Джерельну базу дослідження складають документи офіційного походження – виступи й заяви представників влади, міжнародні декларації та спільні заяви. Джерела неофіційного походження представлені публікаціями ЗМІ та даними соціологічних опитувань.

По-перше, варто зазначити, що Британія, як і всі західні країни, підтримала «Євромайдан» та «Революцію гідності» як прояв боротьби українців проти корумпованого проросійського режиму за своє європейське майбутнє. Яскравим свідченням цього є публікації британських ЗМІ, які в цій країні по праву вважаються «четвертою владою», адже саме вони формують та транслюють громадську думку. Крім того, британські друковані ЗМІ мають різне політичне спрямування, що дозволяє побачити ставлення різних політичних кіл до тих чи інших подій. Тому дуже показовою є солідарність всіх британських ЗМІ у висвітленні подій «Революції гідності» в Україні. Всі вони загострювали увагу на тому, що відмова від підписання Угоди про Асоціацію з ЄС стала величезним розчаруванням для багатьох українців, які бачили майбутнє своєї країни в Європі. Так, консервативна «The Times» надрукувала: «Для мільйонів українців Європа представляє пристрасні прагнення до реальної свободи і порядності, цивілізованих відносин між владою і народом і місце, де верховенство закону закріплено і економіка не працює на благо купки олігархів-мільярдерів і корумпованих політиків» [22]. Британська преса підкреслює, що відмовою від підписання Угоди про асоціацію президент Янукович та його уряд зрадили інтереси переважної частини населення України, втратили легітимність у їх очах. Проте цікаво, що у невідданні Угоди британські ЗМІ здебільшого бачать вину Москви і загалом зображують наявну в Україні ситуацію як перетягування канату між Заходом та Росією. Так ліберальна «The Independent» назвала «справжньою трагедією» України, той факт, що нація змушена вибирати між двома регіональними блоками, а консервативна «The Daily Telegraph» надрукувала наступне: «Через 20 років після розпаду Радянського Союзу Україна повертається під контроль Кремля. Політика жорстокого тиску, очевидно, працює» [10]. Більш жорстка реакція британської преси на події в Україні простежується в грудні-січні, під час силового придушення владою протестів та прийняття законів у січні 2014 року, які заборонили майже всі форми антиурядових протестів. «The Independent» охарактеризувала ці події наступним чином: «На вулицях протестувальники вимагають відставки Януковича й виборів нового парламенту, який, вони сподіваються, не буде розв'язувати вбивчі дії проти власного

народу» [18]. 22 лютого 2014 року, коли В. Янукович залишив Київ, пролейбористська «The Guardian» надрукувала: «Після тижня кривавих протестів президент нарешті втік, опозиція захопила контроль. Ситуація в Києві залишається непередбачуваною, як це було протягом останніх трьох місяців, але одне представляється очевидним – Янукович навряд чи коли-небудь повернеться до влади» [20].

Громадську думку з приводу підтримки революції в Україні відобразило й опитування британського агентства YouGov, результати якого показали, що опозицію і протестувальників підтримували 66% британців і лише 4% були на боці діючої влади [21]. Британський уряд також виступив з засудженням антидемократичних дій української влади по придушенню протестів й визнав нову владу в Україні після втечі В. Януковича. Проте важливо підкреслити, що Британія не входить до числа тих країн, які виступають за приєднання України до ЄС. Згідно з соціопитуванням, проведеним після перемоги «Революції гідності» лише 25% британців підтримали членство України в ЄС. Відображенням думки населення є й позиція уряду, адже британський уряд привітав рішення України про обрання європейського шляху, але чітко заявив про те, що говорити про членство України в ЄС зарано, принаймні до виконання усіх необхідних вимог і проведення реформ.

Наступну хвилю уваги до України наприкінці лютого - на початку березня 2014 року привернули події в Криму, де розпочалися проросійські мітинги, що призвели до анексії півострова Російською Федерацією. У березні 2014 року британський уряд виступив єдиним фронтом з ЄС, назвавши дії Росії в Криму порушенням міжнародного права, яке буде мати серйозні наслідки. Всі країни ЄС відклали підготовку до зустрічі G8 в Сочі та призупинили переговори з лібералізації візового режиму з Росією. Британія зі свого боку призупинила дію всіх військових договорів з Росією та переглянула ліцензії на експорт озброєнь в Росію. Проте варто зазначити, що на початку української кризи уряд Великобританії демонстрував досить обережну й стриману позицію, а широкі бізнесові кола виступали проти запровадження економічних санкцій проти Росії та закриття лондонського фінансового центру для росіян, адже це могло завдати значної шкоди й британській економіці.

Цікаво також навести результати соціологічного опитування, проведеного на початку березня 2014 року агентством YouGov щодо думки британців стосовно подій в Криму. Так, 60% британців висловились за ігнорування червневого саміту G8 в Росії, проте ідею повного виключення Росії з організації підтримували лише 43%. 52% вважали за необхідне запровадження жорстких економічних санкцій проти Росії, хоча громадськість переважно виступає проти більш серйозних заходів, таких як згорання російських фінансових активів в Британії. Важливо також відзначити, що ідею надання військової допомоги новому українському уряду підтримали лише 15% опитаних [19].

Жорсткішою стала позиція Британії вже після проведення референдуму щодо приєднання Криму до РФ. 16 березня 2014 року Міністр закордонних справ Великобританії У. Хейг заявив, що референдум в Криму відбувся в порушення Конституції України та ніколи не буде визнаний як легітимний. 18 березня Прем'єр-міністр Д. Кемерон виступив з заявою, в якій жорстко засудив приєднання Криму до Росії, назвавши дії Путіна «грубим порушенням міжнародного права» та «тривожним сигналом» всьому європейському континенту, а проведений референдум – фальшивим й проведеним «під дулом російських автоматів» [14]. 19 березня 2014 року Д. Кемерон виступив з пропозицією виключити Росію з G8 на постійній основі, якщо вона не змінить свою політику щодо України. 21 березня лідери країн ЄС ухвалили рішення негайно ввести економічні, торговельні та фінансові обмеження щодо 12 російських громадян, причетних до анексії Криму.

Наступним кроком Великобританії стало приєднання до спільної заяви країн G7 щодо України після зустрічі в Гаазі 24 березня 2014 року, в якій була підтверджена підтримка суверенітету, територіальної цілісності та незалежності України: «Ми засуджуємо незаконний референдум, проведений у Криму всупереч Конституції України... Ми міцно стоїмо на позиціях підтримки народу України, який прагне відновити єдність, демократію, політичну стабільність та економічний добробут своєї країни» [11]. Британія також привітала відправку моніторингової місії ОБСЄ до України з метою неупередженого й незалежного спостереження, збору інформації та пошуку шляхів розв'язання проблем.

У зв'язку з загостренням ситуації на Сході України влітку 2014 року уряд Великобританії висловив стурбованість щодо посилення насильства в східній Україні та причетності до нього Росії. Так, 13 червня Міністр закордонних справ Британії Ф. Хемонд заявив: «Я глибоко стурбований повідомленнями про збільшений потік важкого озброєння, яке потрапляє на територію України з боку Росії, а також інформацією про те, що російські ЗС готуються «гуманітарної інтервенції» в третю країну... Я наполегливо закликаю Росію уникати будь-яких провокаційних дій, які можуть тільки призвести до зростання нестабільності в регіоні та подальших руйнівних наслідків для відносин Росії з Європою» [16]. Таким чином, уряд Британії почав говорити про те, що Росія протягом багатьох місяців надає підтримку сепаратистам та нехтує всіма міжнародними зобов'язаннями, проте позиція країни щодо необхідності виключно мирного вирішення конфлікту в Україні не змінилася: Британія продовжує виступати за відновлення стабільності в Україні шляхом співпраці України та Росії, яка передбачала б роззброєння сепаратистів, відведення військ та охорону кордонів. Тільки у такий спосіб, на думку британського істеблшменту, Росія могла б повернути довіру міжнародної спільноти, в іншому разі європейські країни вводитимуть нові санкції. Офіційна позиція Британії відповідала й настроям суспільства: згідно з соціопитуваннями на 4 вересня 2014 року лише 15% британців підтримували ідею надання повномасштабної військової допомоги Україні [8]. Великі надії у зв'язку з цим покладалися на переговори в Мінську, які відбулися 5 вересня 2014 року. Проте в уряді Британії чітко заявили, що для Росії недостатньо брати участь у Мінських переговорах, а тим часом продовжувати підтримувати й озброювати сепаратистів.

Восени особлива увага міжнародного співтовариства та Великобританії була прикута до України не лише у зв'язку з продовженням військових дій, а й з проведенням парламентських виборів в Україні та виборів в самопроголошених Донецькій та Луганській Народних Республіках. Вибори до Верховної Ради України, що пройшли 26 жовтня 2014 року були оцінені урядом Великобританії як чіткий прояв відданості України принципам демократії, Прем'єр-міністр Британії Д. Кемерон відмітив, що незважаючи на значні виклики та нестабільність на сході Україна спромоглася провести демократичні вибори у відповідності до українського законодавства. На противагу цьому, місцеві вибори, організовані сепаратистами 2 листопада 2014 року на підконтрольній їм території були різко засуджені урядом Британії як незаконні та такі, що суперечать Мінському протоколу та перешкоджають процесу мирного регулювання конфлікту. При цьому, представники уряду Британії особливо підкреслювали заклик до Російської Федерації не визнавати вибори, проведені сепаратистами, а в протилежному випадку обіцяли посилення санкцій. Таким чином, позиція щодо України знов має чітку прив'язку до дій Росії, адже міжнародна реакція та рівень підтримки України цілком залежать від того, чи дослухається Росія до вимог Заходу.

Цікаво також порівняти, як були оцінені вибори в український парламент та ДНР і ЛНР британськими ЗМІ. Так «The Guardian» оцінила результати виборів до Верховної Ради: «Українські парламентські вибори підтвердили проєвропейську орієнтацію країни і залучили до уряду широкий спектр представників громадських сил... Вплив олігархів, чиє захоплення економічної і політичної влади лежало в корені корупції, якою була пронизана Україна після здобуття незалежності, був ослаблений» [17]. А напередодні виборів в ЛНР та ДНР «The Guardian» надрукувала наступне: «Проросійські сепаратисти в східній Україні проводять вибори керівництва в неділю, які Київ і Захід відмовилися визнати і які загрожують поглибленням міжнародної кризи у зв'язку з конфліктом» [15]. Показовими є також заголовки в ЗМІ, присвячені виборам в так званих народних республіках: «Україна: Донецьк голосує за нову реальність у країні, яка не існує», «Проросійські сепаратисти в східній Україні почали голосування на виборах», «Сепаратистські лідери обрані в Донецьку і Луганську в ході уявного голосування». Крім того, всі загальнонаціональні британські видання підкреслюють, що вибори на підконтрольних терористам територіях пройшли без міжнародних спостерігачів, є «незаконними», «нелегітимними» та порушують умови Мінських домовленостей. Таким чином, видно, що позиція уряду Британії підкріплюється загальнонаціональними ЗМІ, а це значить, що офіційна позиція країни відображає громадську думку населення.

Варто зазначити, що з самого початку української кризи Великобританія чітко заявила свою позицію, що основним механізмом регулювання конфлікту в Україні має бути ОБСЄ. Після розширення місії ОБСЄ відповідно до Мінського протоколу уряд Британії збільшив кількість та оснащення британського персоналу місії, проте акцентування уваги та тому, що регулювання конфлікту має бути покладене саме на ОБСЄ, в певній мірі свідчить про небажання Британії брати більш активну участь у вирішенні української кризи чи то самостійно, чи то в рамках ЄС.

Не бере участь Британія й у «нормандському форматі», але зайняла дуже виважену й чітку позицію щодо Мінських угод від 12 лютого (Мінськ-2), які були узгоджені на саміті в Мінську 11-12 лютого 2015 року лідерами Німеччини, Франції, України та Росії і підписані контактною групою з метою дескалації конфлікту на Сході України.

На саміті ЄС 12 лютого 2015 року, одразу після підписання Мінськ-2, британський Прем'єр-міністр Д. Кемерон заявив, що Великобританія готова вітати Мінські домовленості лише за умови їх дотримання, а санкції проти Росії не будуть зняті доки Президент В. Путін не скорегує свій курс щодо України. Після цього в Брюсселі відбулася зустріч Президента України П. Порошенка з Д. Кемероном. Співрозмовники обговорили режим припинення вогню на Донбасі, про який вдалося домовитися в Мінську, а також скоординували подальші дії в разі невиконання домовленостей. Крім того, Порошенко і Кемерон обговорили військово-технічне співробітництво між Україною та Британією, а також надання Україні макрофінансової допомоги для проведення ефективних реформ [4]. Пізніше Д. Кемерон виступив з заявою про те, що Британія буде наполягати на більш жорстких санкціях проти Москви, зокрема на запровадженні третього рівня санкцій, якщо припинення вогню не буде дотримуватися проросійськими бойовиками. «Якщо Росія збирається покинути засновану на правилах систему XXI століття, то їй варто подумати про те, як залишитися частиною XXI століття у тому, що стосується інвестицій, банківської справи, клірингових компаній», – наголосив Д. Кемерон [5]. На думку британського прем'єра, одним з варіантів посилення санкцій може стати відключення Росії від банківської системи SWIFT. При цьому, Д. Кемерон визнав, що санкції можуть завдати

збитків британському бізнесу, але лише в короткостроковій перспективі, тож важливіше не допустити проведення політики «умиротворення» Росії, яка в майбутньому може призвести до більш негативних наслідків для європейської політичної та економічної стабільності й безпеки.

23 лютого 2015 року в пресі з'явилась заява Міністра закордонних справ Британії Ф. Хеммонда щодо запровадження додаткових санкцій проти Росії у разі недотримання умов Мінської угоди: «Зрозуміло, що невід'ємною передумовою для політичного рішення є дотримання режиму припинення вогню і негайне відведення важкого озброєння, як передбачено мінськими домовленостями. Якщо ж ситуація, яку ми бачимо упродовж кількох останніх днів на Донбасі продовжуватиметься, ЄС мусить застосувати додаткові заходи проти Росії» [3]. При цьому британський міністр висловив скептицизм щодо реального бажання Росії виконувати Мінські домовленості.

Важливим аспектом, що ілюструє позицію Британії щодо України, є надання гуманітарної й фінансової допомоги. В рамках двосторонньої допомоги Британія надала 1,4 млн. фунтів для щорічної гуманітарної допомоги в Україні на додаток до 4,35 млн. фунтів, які надаються в рамках допомоги з боку ЄС та іншої багатосторонньої допомоги [1]. А 23 лютого Д. Кемерон заявив, що Британія виділить ще 15 млн. фунтів невідкладної допомоги. Заявлений пакет також передбачав передачу 2 млн. фунтів стерлінгів Всесвітній організації з охорони здоров'я, 2 млн. фунтів стерлінгів – Міжнародному комітету червоного хреста, 1 млн. фунтів стерлінгів – Данській раді у справах біженців для невідкладної допомоги переселенцям [1]. Така допомога дуже важлива для України, адже більше мільйона українців стали біженцями й вимушеними переселенцями, а значна частина населення досі знаходиться в зоні конфлікту й потребує нагальної гуманітарної та медичної допомоги.

Цікава позиція Великобританії щодо питання постачання зброї в Україну. Ще напередодні підписання Мінських домовленостей Міністр оборони України С. Полторак провів зустріч з послом Британії в Україні С. Смітом та директором Департаменту міжнародної безпекової політики Міноборони Великобританії Н. Герром, на якій було заявлено, що дві країни невдовзі підпишуть Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво в сфері оборони, який буде стосуватися зокрема цивільно-військового співробітництва, професійної підготовки та подальшого отримання гуманітарної та матеріально-технічної допомоги для забезпечення потреб підрозділів Збройних Сил України, які виконують завдання в зоні АТО [6]. 24 лютого 2015 року Д. Кемерон заявив, що Британія надасть більше нелетальної допомоги Україні, відправивши групи радників та інструкторів, щоб підвищити потенціал та витривалість її збройних сил. Міністр оборони Британії М. Феллон з цього приводу зазначив, що «у світлі подальшої російської агресії Британія рішуче налаштована надавати додаткову нелетальну допомогу Україні, щоб допомогти їй впоратися з тиском, під яким вона зараз знаходиться [13]. Вже 6 березня Міністр оборони Великої Британії підтвердив, що Велика Британія надасть нову партію нелетальної допомоги збройним силам України, яка включатиме п'ять пріоритетних видів оснащення, які вигідні у використанні та допомагають зберегти життя: 2000 шоломів, 150 прицілів нічного бачення для шоломів, 200 GPS-навігаторів, 220 захищених ноутбуків, 1000 наборів першої медичної допомоги [9]. Така допомога призначена для підвищення обороноздатності України, обізнаності щодо тактичної ситуації на місцевості, а головне – дозволить скоротити кількість загиблих і поранених. Таким чином, протягом року британський уряд направив в Україну кілька партій гуманітарного вантажу, а розмір британської фінансової допомоги Україні склав більше мільйону фунтів стерлінгів. При цьому, необхідно зазначити, що політичний істеблїшмент Британії постійно

підкреслює, що країна не має наміру брати участь у збройному конфлікті в Україні та поставляти в Україну летальну військову допомогу. Така позиція уряду відповідає настроям громадськості, адже згідно з соціопитуваннями, проведеними агентством YouGov в лютому 2015 року ідею надання Україні військового озброєння й техніки підтримували лише 26% британців, що на чотири пункти нижче, ніж цей показник у вересні минулого року, хоча і кількість противників такої ідеї також знизилася на п'ять позицій до 34%. При цьому, це ж опитування продемонструвало підтримку населення режиму санкцій проти Російської Федерації. Так 65% проти 11% підтримують існуючий режим санкцій, а 54% проти 15% висловились за їх посилення [12]. Отже, зрозумілим є той факт, що ані британська громадськість, ані уряд не готові піти далі санкцій і вступити в гострішу конфронтації з Російською Федерацією.

Взагалі, дуже показовою є характеристика позиції Британії по українській кризі, надана лідером громадської думки та провідним журналістом британського «The Economist» Т. Джуда, який після року висвітлення подій в Україні дійшов наступних висновків: «Хоча Британія загалом прагне дистанціюватися від західноєвропейської зовнішньої політики, українські події привертають значну увагу...Щодо громадської думки загалом, то британці впевнені в необхідності дотримання Мінських угод...Не можна допустити поширення війни. І, звичайно, Британія не хотіла б бачити Росію повністю ізольованою, оскільки ми серйозно ставимося до можливих наслідків такого кроку» [2]. Це знов підтверджує той факт, що для Західних країн посилення санкцій та ізоляція Росії є невігідними, і найбільше європейці не бажають розгортання нової великої війни в Європі, тому вступати у відкриту конфронтацію з Росією заради України вони не будуть.

Таким чином, Великобританія спільно з ЄС та США привітала «Революцію гідності» в Україні та обрання європейського шляху розвитку країни, проте позиція Британії чітко дає зрозуміти, що приєднання України до ЄС в близькій перспективі є неможливим. З самого початку української кризи Британія висловлює підтримку територіальної цілісності й суверенітету України, не визнає і засуджує приєднання Криму до Росії, виступає за якнайшвидше регулювання конфлікту на Сході України та надає фінансову, гуманітарну й нелетальну військову допомогу. При цьому, Британія, як і інші країни ЄС, тяжіє до пошуку мирних шляхів припинення військових дій на сході України і вирішення кризи дипломатичними засобами та на відміну від США не розглядає можливість надання Україні летальної зброї. Це пов'язано з тим, що градус напруги в стосунках між країнами НАТО та Росією вже стрімко зріс у зв'язку з українською кризою, а поставки зброї в Україну призведуть до незворотної ескалації стосунків з Москвою, до якої європейські країни (до того ж залежні від поставок російських енергоносіїв) не готові. Важливо усвідомлювати, що українська криза є актуальною проблемою для Європи не як самостійне явище, а як загроза, що збільшує розрив між Заходом та Росією і ставить питання про майбутнє всієї європейської системи безпеки та ролі й місця в ній Росії. Конфлікт в Україні розглядається Заходом саме в контексті геополітичного протистояння та стратегічного суперництва з Росією. В політиці Росії щодо України Європа і Британія зокрема, вбачають загрозу для інших країн Східної Європи та Прибалтики. В цьому контексті дуже показовою є промова Міністра закордонних справ Великобританії Ф. Хаммонда, в якій він висловив надію, що Росія добре усвідомлює різницю між державами-членами НАТО і ЄС та Україною, яка в ці об'єднання не входить. Тобто дуже зрозумілим стає той факт, що реакція Європи на збройний конфлікт в Україні імовірно не піде далі посилення економічних санкцій: Європа навряд чи надасть реальну військову допомогу, а тим більше не буде воювати в Україні і за Україну.

### Список використаної літератури

1. Британія надає додаткові 15 млн. фунтів на підтримку гуманітарних зусиль в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/news/15m-british-boost-for-humanitarian-efforts-in-ukraine.uk>
2. Від Британії до Угорщини. Що думають європейці про Україну [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwr.org.ua/ukr/public/1498.html>
3. Міністр закордонних справ прокоментував інформацію про російську військову техніку в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-responds-to-reports-of-russian-military-vehicles-in-ukraine.uk>
4. Порошенко и Кэмерон обсудили «нормандский саммит» России [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://comments.ua/politics/507469-poroshenko-kameron-obsudili.html>
5. Прем'єр Британії не виключає відключення Росії від SWIFT [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/02/25/7031234/>
6. Україна та Велика Британія невдовзі підпишуть Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво в сфері оборони [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news/2015/02/09/ukraina-ta-velika-britaniya-nevdovzi-pidpishut-memorandum-pro-vzajemorozuminnya-ta-spivrobitnicztvo-v-sferi-oboroni--/>
7. Участь Росії у мінському процесі є цинічною – глава МЗС Британії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/02/23/7031180/>
8. British public unconvinced on arming Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://yougov.co.uk/news/2014/09/04/british-public-unconvinced-arming-ukraine/>
9. Defence Secretary announces further UK support to Ukrainian Armed Forces [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-announces-further-uk-support-to-ukrainian-armed-forces>
10. Historic defeat for EU as Ukraine returns to Kremlin control [Electronic resource]. – Mode of access : [http://www.telegraph.co.uk/finance/comment/ambroseevans\\_pritchard/10469065/Historic-defeat-for-EU-as-Ukraine-returns-to-Kremlin-control.html](http://www.telegraph.co.uk/finance/comment/ambroseevans_pritchard/10469065/Historic-defeat-for-EU-as-Ukraine-returns-to-Kremlin-control.html)
11. Joint G7 statement from The Hague on Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.gov.uk/government/news/joint-g7-statement-from-the-hague>
12. Little appetite in Britain for sending weapons to Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access : <https://yougov.co.uk/news/2015/02/10/sanctions-still-popular-britons-hesitate-military-/>
13. PM announces package of non-lethal support to Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-package-of-non-lethal-support-to-ukraine>
14. PM statement on President Putin's actions on Crimea [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.gov.uk/government/news/pm-statement-on-president-putins-actions-on-crimea>
15. Pro-Russia separatists hold leadership elections in two Ukraine enclaves [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/02/russia-elections-ukraine-donetsk-lugansk>
16. The Foreign Secretary has urged Russia to halt the flow of arms and avoid provocative actions in eastern Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access :



<https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-responds-to-reports-of-russian-military-vehicles-in-ukraine>

17. The Guardian view on Ukraine's elections: farewell to the old politics [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/oct/27/guardian-view-ukraine-election-farewell-old-politics>

18. Ukraine crisis: Bloodshed on Europe's doorstep as EU tries and fails to stop killing [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-fresh-clashes-break-out-despite-president-viktor-yanukovychs-truce-with-opposition-9140428.html>

19. Ukraine crisis: support for sanctions and cancelling G8 [Electronic resource]. – Mode of access : <https://yougov.co.uk/news/2014/03/04/ukraine-crisis-support-sanctions-and-cancelling-g8/>

20. Ukraine: The dictatorship has fallen. But what will take its place? [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/22/ukraine-tymoshenko-president-protests>

21. Ukraine: Where do British public sympathies lie? [Electronic resource]. – Mode of access : <https://yougov.co.uk/news/2014/02/22/ukraine-public-sympathies/>

22. Wound the oligarchs and Ukraine will find freedom [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/comment/regulars/guestcolumn/article1367148.ece>.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2015 р.

**V. Lysak, Y. Saienko**

#### **THE POSITION OF THE UK ON UKRAINE AFTER THE REVOLUTION OF DIGNITY**

*The «Revolution of Dignity» are the sequence of the socio-political events and changes that have occurred in Ukraine from November, 21 2013 till February 2014 and led to the change of government in Ukraine and formalization of the course on European integration and laid the foundation for the anti-government protests in the South and the East of the country, which resulted in the annexation of Crimea by the Russian Federation and the war in Donbass.*

*In resolving the conflict Ukraine is consistently supported by the countries of the West. The position of the United Kingdom, which is a permanent member of the UN Security Council and one of the most influential states of the EU, has the special importance for Ukraine.*

*The UK stands united with the EU on the Ukrainian question. The country has harshly condemned the annexation of Crimea by Russia, called this event a flagrant violation of international law and implemented economic sanctions against Russia. With further escalation of the situation in Donbass the UK consistently calls on Russia to stop sponsoring and arming separatists. Thus, the UK focuses on the fact that the conflict in Ukraine should be settled amicably with the participation of the OSCE and the main mechanism of its regulation should be the Minsk arrangements in case of which violation the UK will insist on implementing the third level of sanctions against Russia. An important aspect illustrating the position of the UK on Ukraine is providing humanitarian and financial aid, the amount of which is more than a million pounds. However, the UK takes a clear position not to provide Ukraine with the lethal weapons. This position of the UK government on Ukraine is similar with the mood of the British public that is confirmed by the data of sociological surveys and media publications.*

*So, the UK supports Ukraine and insists on the peaceful resolution of the conflict in Ukraine, but it strongly depends on their relations with Russia, because the Ukrainian crisis is a serious threat for the European security and the European countries are not ready for the further escalation of relations with Russia and unlikely will go further than strengthening the sanctions.*

**Key words:** *the UK position, «Revolution of Dignity», the British government, the Ukrainian authorities, the British media, the Russian Federation, the Minsk agreement.*

**РЕЦЕНЗЕНТИ:** *Трофименко М.В., к.політ.н, доц.; Хома Н.М., д.політ.н, проф.*

УДК 323.212:061.237(045)

**М.О. Мухіна**

### **ЕЛЕКТРОННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК НОВА ФОРМА НЕУРЯДОВИХ СПІЛЬНОТ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

*У статті розглядається проблема громадянського суспільства в сучасній Україні у зв'язку з появою нової форми неурядових організацій. Автором виокремлюються особливості оформлення та діяльності українського громадянського суспільства в кіберпросторі. Особливу увагу приділено формуванню нової структури – електронного громадянського суспільства.*

**Ключові слова:** *громадянське суспільство, електронне громадянське суспільство, Інтернет, кіберкомунікація, громадська організація.*

З самого моменту набуття незалежності Україною у науковому світі триває дискусія з приводу процесів демократизації та формування громадянського суспільства як прояву та важливої складової цих процесів. Оскільки рівень розвитку суспільства визначає модель держави, дослідження процесів, що відбуваються в соціумі, вбачається вкрай важливим для аналізу та прогнозування державотворення та правотворення.

Важливо відзначити, що в процесі формування громадянського суспільства як в Україні, так і в світі принципове значення мав бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що змінило механізми функціонування об'єднаних спільними інтересами громадських утворень. Нові ознаки та тенденції розвитку громадянського суспільства, які з'явилися внаслідок якісної зміни механізмів впливу суспільства на владу та громадян, обумовлюють актуальність даного дослідження.

Інтернет трансформує громадянське суспільство, виступаючи основним комунікативним майданчиком для всіх громадянських ініціатив, незалежно від сфери їх діяльності. Сучасне громадянське суспільство постає вже не просто як сукупність громадянських ініціатив, відокремлена від держави, а як величезна система інтернет-комунікацій. Ці комунікації відбуваються одночасно на двох рівнях: по-перше, горизонтальному – між громадянами та їх добровільними об'єднаннями, громадськими об'єднаннями, по-друге, вертикальному – між громадянами та їх об'єднаннями, з одного боку, та державними органами, з іншого [1]. Інтернет дозволяє активній частині громадян об'єднуватись задля вирішення як локальних, так і глобальних питань і завдань, що постають перед громадою, причому взаємодія в кіберпросторі вільна від географічних меж.